

Hymner fra den urkristne gudstjeneste

Filipperbrevet 2,6-11

Hymnen stammer sikkert fra den urkristne gudstjeneste.

Hymnen indeholder flere ord, som ellers ikke bruges af Paulus

Hymnen giver os indblik i den allertidligste kristendomsforståelse af Jesus.

Teksten kan opstilles i seks trelinjede strofer:

Da han var i guddomsskikkelse holdt han det ej for et røvet bytte at være Gud lig	Derfor har Gud ophøjet ham og skænket ham navnet over alle navne
men han gav afkald og tog menneskeskikkelse på og blev mennesker lig	for at i Jesu navn hvert knæ skal bøje sig i himmel og på jord og under jorden
Og da han i fremtræden fandtes som et menneske ydmygede han sig selv og blev lydig indtil døden' (ja, døden på et kors)	og hver tunge skal bekende til Gud Faders ære "Jesus Kristus er herre!"

V 6-8 skildrer Jesu *fornedrelse*, nedstigningen til den jordiske sfære, hvor han selv bliver menneske og deler menneskenes dødelige kår.

V 9-11 Skildrer Jesu *ophøjelse* til at blive hyldet som sejrherre over magterne og indsat som universets herre.

Bemærkninger

Fornedrelsen

V 6 Han var i guddomsskikkelse? I sin præeksistens var Jesus Gud af væsen, Gud lig

V 7 Han gav afkald på at være Gud lig, "tømte sig selv" (græsk *kenoô*). Han tog slaveskikkelse på.

V 8 Han ydmygede sig, dvs gik ind under menneskelivets vilkår, tilfældighed, begrænsethed, intethed, som får sit endegyldige udtryk i døden. Paulus føjer selv til: døden på et kors.

Ophøjelsen

V 9 Her er det Gud, der handler. Han ophøjes og får givet navnet over alle navne, nemlig det gammeltestamentlige Gudsnavn *Kyrios* = Herre.

V 10 Det er ikke som i GT hedningene, der skal bøje knæ, Det er her de skæbnemagter, der holder mennesker i ufrihed og angst, hvis magt nu er brudt pga Jesu fornedrelse og død på korset.

V 11 Med Jesu fornedrelse og ophøjelse er frelsen nu en fuldbyrdet kendsgerning, magten er givet tilbage til Gud.

Religionshistorisk baggrund

- 1) Har hymnen en *jødisk* baggrund? Inspiration fra sangene om Herrens lidende tjener i Es 53 og de jødisk-apokalyptiske forventninger og forestillinger om Menneskesønnens komme.
- 2) En oprindelig gnostisk hymne. Gnostisk præget begrebsverden. Forløsermyten om den frelserskikkelse, som sendes af lysets gud for at forløse sjælene fra legemets fangenskab.
Denne gnostiske forløsermyte er blevet gjort kristen ved talen om forløserens som et menneske, der gennemligger menneskelivets vilkår. Hymnen er således et eksempel på, hvordan urkristendommen har brugt den gnostiske forløsermyte for at udtrykke sin opfattelse, hvad Jesus død og ophøjelse betød for de troende til frelse.

Kolossenserbrevet 1,15-20

V 12-20 kan være en dåbsliturgi, hvori hymnen v 15-20 udgør hoveddelen.

Der kan være to forklaringer på hymnens oprindelse:

I v 15-20 er en hymne – oprindelig førkristen gnostisk om den overjordiske forløverskikkelse.

Den gnostiske hymne har fået et kristent udtryk og brugt af Paulus med to forklarende tilføjelser:

- 1) V 18 ”kirken” som forklaring på legemet
- 2) V 20 ”ved blodet på hans kors”, som forklaring på, hvordan freden blev stiftet

II v 15-20 er oprindelig en kristen salme, der knytter til ved den hellenistiske jødedomms tale om Visdommen – her Kristus – som skabelsesformidler. Se Ordsprogenes bog 8,27-31

Men netop fordi menigheden i Kolossæ har brugt denne lovsang ved dåben, så kan Paulus bruge hymnen som udgangspunkt for sit opgør med kætteriet i Kolossæ.

Bemærkninger

V 15: Kristus betegnes som den usynlige Guds billede (græsk *eikon*) – jvnf den hellenistiske tale om visdommen i Ordsprogenes bog. – eller om urmennesket Adam, som også de gnostiske myter kendte til (1 Kor 15,45ff)

Kristus lovprises både som skabelsens forudsætning og forløsningens forudsætning (v18ff.)

V 16: Skabelsens kontinuerlighed fremhæves, dens årsag, beståen og mål – jvnf stoisk filosofi fx hos Marcus Aurelius: ”O natur, alting er fra dig, i dig og til dig”.

Det præciseres med omtalen ”tronengle” mv, at det himmelske hierarki af magter (som man frygter i Kolossæ) er underlagt Kristus. *Alt* er underlagt Kristus!

V 18: Kirken er det sted, hvor Kristus udfolder sin magt over kosmos.

V 19: ”Fylden”, *pleroma*,

Den åndelige verden er iflg. Gnosticismen det, som det gælder at nå op til. Men denne ”fylde” er nu i Kristus!

V 20: Ved Jesu offerdød har Gud forligt *alt*, hele kosmos, med sig selv. Det er denne frelsergerning, der aktualiseres i dåben – og som giver lovsangen mening.

1 Timoteusbrev 1-3

Situationen

Paulus er rejst fra Efesos til Makedonien, men Timoteus er blevet tilbage for at organisere forholdene i menigheden, i første omgang for at bekæmpe vranglærerne. Paulus skriver til ham for at give ham anvisninger.

Mod Paulus som forfatter: Paulus’ rejse til Makedonien kendes ikke fra ApG – i øvrigt hører en strukturering af menighederne med embeder en senere tid til.

1,1-2 Overskrift og hilsen

1,3-11 Formaning til at bekæmpe vranglærerne

Der siges to ting om vranglærerne:

- 1) De hengiver sig til formålsløse spekulationer (v4-6). Måske er det gnostiske æonrækker eller gt-lige stamtavler. Det er uden mening! I stedet for fremmede lærdomme og ørkesløse spekulationer gælder det om at holde fast ved troen og gøre dagens gerning. Det er Pastoralbrevens budskab, der kan samles i (v5) i ét: kærlighed.
- 2) De foregiver at være lærere i loven (v7-11). Loven forstås borgerligt som straffelov. ”Den sunde lære” forstås i Pastoralbrevene som en fast lærertradition, der har etiske konsekvenser.

1,12-17 Paulus som eksempel på Guds nåde.

Paulus’ skæbne tages som et paradigme på Guds frelsende nåde mod syndere. Paulus og hans skæbne er tydeligt nok taget som et missionsparadigme.

1,18-20 Afslutning på formaning

2,1-3-16 Forskrifter for ordening af forholdene i menigheden

V 1-7 Forbønnen

Teksten afspejler, hvordan kirkens situation har ændret sig:

- Kirken er nu indstillet på en længere tids forbliven i verden.
- Den gnostiske selvforståelse med dens foragt for det skabte og overbevisningen om, at opstandelsen allerede har fundet sted, vinder frem som alternativ
- På denne baggrund skal Pastoralbrevenes polemik og ”borgerlighed” forstås.
- Kampen gælder den kristne eksistens i en forandret verden
- Den polemiske brod mærkes i understregningen af, at Gud vil, at alle mennesker skal frelses – modsat den elitære gnostiske opfattelse - og i fremhævelsen af *mennesket* Kristus Jesus som forløseren.

V 8 Hvordan mænd skal forholde sig ved gudstjenesten.

Man bad stående med løftede hænder og opadvendte håndflader

V 9-15 Kvinderne ved gudstjenesten

- Kvinderne skal bede som mændene, men der føjes formaninger til.
- Kvindeidealet er det patriarkalsk-religiøse
- Underordningsforholdet begrundes med syndefaldsfortællingen

3,1-13 Om biskopper og diakoner

På Pastoralbrevenes tid har *biskopperne* (*episkopos*) åbenbart været menighedsledere med stor autoritet og med opgaver som forkynder og underviser. Måske er biskopperne fremtrådt fra en kreds af presbytere (ældsteråd)

Om *diakonerne* siges næsten intet. Måske har de bistået biskopperne med sociale opgaver.

V 14-16 Afslutning, Kristushymne

Forskrifterne for gudstjenesten afsluttes med en begrundelse for, hvorfor Paulus skriver dette: Rejsen kunne trække ud. Bemærkningen peger på, at det er en brevfiktion. Gudstjenestereglerne gælder alle Lilleasiatiske menigheder!

Hymnen handler om troens hemmeligheder og er opbygget af 3x2 parallelle strofer, der modstiller den jordiske sfære med den himmelske. Denne modsætning er nu overvundet i Kristus, som blev ”åbenbaret i kød”.

1 Petersbrev

1 Pet hører til de katolske breve og er stilet til en række lilleasiatiske menigheder.

Hovedparten af brevet består af formaninger og opmuntringer, samtidig med, at den kristne forkyndelse kommer klart til udtryk.

1 Pet er omhandler de kristne menigheders problematiske forhold til den ikke-kristen omverden.

De øvrige pseudonyme apostelbreve har den indre splid i menighederne som tema.

1,3-9 Lovprisning af Gud for frelsen. De første ord indgår i det danske kirkeritual for dåb og begravelse. Se autoriserede oversættelse.

Lovprisningen udtrykker præcist og poetisk grundstrukturen i den kristne eksistens, sådan som den opfattes i NT

- De kristne har brudt med denne verden – *genfødsel*
- De kristne har fået et *håb* om frelse
- De kristne *satser* på noget, de endnu ikke har adgang til
- De kristne liv er derfor *ustabil* – *lidelse* – *krise*
- De kristnes *fristelse* til at forlade kristendommen modvirkes af brevets formaninger

1,10- 3,22 Formaninger

Formaninger til at leve i overensstemmelse med det kristne håb. Det understreges, at de kristne bør leve således, at det ikke vækker anstød hos hedningene. Formaningerne konkretiseres til at kristne skal leve i lydighed mod statsmagten.

3, 13-18 omtaler *forfølgelser*. Der opfordres til frimodighed og udholdenhed i de lidelser, som forfølgelserne medfører.

Formaningerne er holdt i traditionelle formuleringer med baggrund i den kristne gudstjeneste og i undervisning af dåbskandidater.

Konservativt præg. I en situation, hvor fristelsen til frafald er stor, vil brevet bevare de kristne i deres tro og håb.

Større systematiske forfølgelser af de kristen indtræffer o. år 90 under kejser *Domitian*.

Forfølgelserne ses som et vidnesbyrd om, at verdensafslutningen er nær, og Kristus kommer til dom.

De kristne skal glæde sig over, at de lider for Kristi navns skyld.

Bemærk modsætningen til den samtidige *Johannes Åbenbaringsbog*, hvor forfølgelserne ses som sataniske og forudsiger Satans grusomme endeligt.

Forfatterskab:

Peter spiller ingen rolle i 1 Pet,

Højstemt sprog litterært sprog – ikke Peters (han var en fisker fra Galilæa)

Grunde til, at han tillægges forfatterskabet:

Peter oplevede en tilsvarende forfølgelsessituation i Rom i 60erne under kejser Nero.

Den faktiske forfatter lader i 90erne Peter formane menigheden i en ny lidelsessituation

Første Johannesbrev 1-2

Skriftets særpræg

Har ikke brevindgang eller -slutning

Har nærmest karakter af en prædiken

Minder sprogligt og stilistisk om talerne i Joh.

Forestillingsverdenen er som i Joh – dualisme mellem denne og den kommende verden

Forestilling om det kommende spiller en stærkere rolle end i Johannesevangeliet

Skriftet samler sig om to temaer:

- 1) Læserne formanes til at virkeliggøre deres tro i broderkærlighed (2,9)
- 2) Bekendelsen til *Kristus som "kommet i kødet"* (4,2) – vendt mod *gnostisk* teologi

Forfatterskab

En forfatter fra en "Johannesskole" (?)

Bemærkninger til tekst:

1,1 – det er et "vi", der skriver (den johannæiske skole)

2,18-22 **Antikrist** ('modmessias').

Antikrist udgår fra Satan, men er ikke identisk med denne. Som en parallelfigur til Kristus forsynes Antikrist med Kristuslignende træk; han er fx dødeligt såret ligesom lammet (=Kristus) (sammenlign Johannes' Åbenbaring, 13,3 og 5,6). I Johannes' Åbenbaring, 17 identificeres Antikrist med Nero redivivus 'den genopstandne Nero', hvem 'dyrets tal', 666, også sigter til.